

Az ágazat esélyei (I.)

A múlt század közepe óta a gyepgazdálkodás nem tartozik a magyar mezőgazdaság sikerágazatai közé. Jellemzésekor olyan általános megállapítások hangzanak el, mint az egyedüli ágazat, amely fajlagos mutatóit tekintve nem tudta termelési színvonalát növelni, sőt az utóbbi évtizedben a termésátlagok látványos csökkenésének lehetünk tanúi; ez az egyetlen ágazat, amely kimaradt a magyar mezőgazdaság sok esetben igen látványos, de összességében is figyelemre méltó eredményeket adó műszaki fejlesztéséből.

A gyepgazdálkodás történetét vizsgáló visszatekintésekből tudjuk, hogy az ágazat az elmúlt bő fél évszázad alatt vagy társadalmi indíttatású szakmai programok (Zöldmező mozgalom), vagy az agrárpolitikai intézkedések (állami támogatás) által jelzett odafigyelés révén volt képes a „létezik” állapotból kilépni. Felángolásai során, ha csak időlegesen és nagyon lehatárolt területi nagyságrendben is, de figyelemre méltó eredményeket tudott felmutatni.

Ez is mutatja, hogy a rétek és legelők – mint kizárólagosan szabadföldi kultúrák – lehetőségeit az ökológiai viszonyok, az ágazat való állapotát viszont a ható gazdasági-társadalmi környezet, benne

kiemelten az agrárpolitika határozza meg. Aligha vonható kétségbe Romány Pál (1998) állítása, miszerint „az agrárpolitika meghatározó szerepe nehezen vitatható abban, hogy mely ágazatok törnek előre, milyen eszközöket alkalmaznak a gazdasági élet alakítására”. Ugyancsak ő állapítja meg, hogy az agrárpolitika figyelme a „4-f”-re kell, hogy kiterjedjen. Első helyen a földművesre, az agrárakosságra, második helyen a falura, az agrártelepülés sorsára, harmadik helyen a földre, mint megújítható természeti-termelési erőforrás hasznosítására, és végül a foglalkoztatásra, amely összefüggésben áll a vidéki lakosság migrációjával.

A gazdasági-társadalmi környezet fontosabbnak ítélt elemei a következők: első helyen az agrárium támogatási rendszere, amely a legközvetlenebb hatást képes az ágazaton belül kiváltani. A mezőgazdasági árrendszer, mely a jövedelemtermelő képességen keresztül fejt ki hatását az ágazatra. Az agrárpolitika számos eleme, melyek ösztönzik az ágazat fejlődését vagy korlátozzák annak lehetőségeit. Ilyen agrárpolitikai eszköz a gazdálkodás jogi háttere (pl. termőföldre, földnyilvántartásra, környezetvédelemre, természetvédelemre, statisztikára vonatkozó joganyag stb.). A társadalom ételkészlet-fogyasztásának szerkezete, amely a gyepen megtermelt

élelmiszerek (nálunk elsősorban marha- és birkahús) iránti igény révén érintik az ágazatot. A hazai fogyasztáson túlmutató piaci lehetőségek, melyek az export révén jelentenek felhajtó erőt. Tekintettel arra, hogy a magyar nemzetgazdaság egy nyitott gazdaság, nyitottságát az uniós integráció még fokozottabbá teszi, így fontos szerep jut a nemzetközi, elsősorban európai feltételrendszernek is a gyepgazdálkodásra ható gazdasági-társadalmi környezetben.

A gyepgazdálkodás mai jellemzői

Hazánkban viszonylag kevés a rét-legelő terület. A legújabb statisztikák szerint (1. táblázat) hazánkban 1,061 millió hektár gyep található, amely a mezőgazdasági terület 18,1 százalékát teszi ki. Ismert, hogy e tekintetben érzékelhető regionális különbségek vannak. Az Észak-Alföldi Régióban az országos átlagnál (9,8%) nagyobb a gyepék szerepe a termőföld-használatban (11,9%). A régió három megyéje is eltérő képet mutat e tekintetben. Hajdú-Biharban (még országos összehasonlításban is)

1. táblázat: Gyepék a földhasználatban

Megnevezés	Terület ezer ha	Gyep % a mezőgazdasági területen	Gyep % a termőterületen
Országos	1061,2	18,1	9,9
Észak-Alföldi Régió	235,2	18,5	11,9
Jász-Nagykun-Szolnok	49,7	12,0	8,9
Hajdú-Bihar	119,2	25,8	18,7
Szabolcs-Szatmár-Bereg	66,4	16,9	8,3

Forrás: KSH 2000

2. táblázat: Az észak-alföldi régió gyepjeinek természetvédelmi érintettsége

Megnevezés	Természetvédelmi gyepterület	
	ha	az összes gyep %-ában
Országos	238 053	22,4
Észak-Alföldi Régió	90 903	38,6
Jász-Nagykun-Szolnok	11 515	23,2
Hajdú-Bihar	68 403	57,4
Szabolcs-Szatmár-Bereg	10 985	16,5

Forrás: KvVM OTH 2003

3. táblázat: A gyepterületek használóinak megoszlása a gazdaság mérete szerint (1996. V. 31.)

Használó, illetve gazdaság méret	Gyepterület 1000 ha	Gyepterület %-ában
Gazdálkodó szervezetek		
nagy	404,5	97,0
közepes	5,4	1,3
kicsi	6,7	1,7
Egyéni gazdálkodó		
nagy	21,2	4,9
közepes	100,1	23,1
kicsi	311,6	72,0

Nagy gazdaság: >300 ha; közepes gazdaság: 31–300 ha; kis gazdaság: <30 ha
Forrás: KSH

4. táblázat: A gyepterületek kihasználtsága

Megnevezés	1950	1960	1970	1980	2000
Gyepterület összesen, 1000 ha	1475	1438	1281	1191	1148
Ebből: kaszált terület aránya, %	40	40	35	30	27
legeltetett terület aránya, %	60	45	30	30	28
hasznosítatlan terület aránya, %	-	15	35	40	45

Forrás: Stefler, 2003

kiemelkedő a gyepek szerepe (18,7%), ezzel szemben a régió másik két megyéjében szerényebb a gyepek termőterületi aránya (Jász-Nagykun-Szolnok 8,9, Szabolcs-Szatmár-Bereg 8,3%).

A gyepgazdálkodás termelési lehetőségeit erősen korlátozzák az alacsony termékenységet jelentő talajadottságok, a régió nagyobb területén vízhiányos klimatikus viszonyok. A régió gyepeinek jelentős hányada (38,6%) természetvédelmi érintettségű, elsősorban a nemzetközi jelentőségű és viszonylag nagy területű Hortobágyi Nemzeti Parknak köszönhetően (2. táblázat).

A rendszerváltás, illetve földkárptólás a régióban is átrendezte a gyepok tulajdonosi és használati viszonyait. Országos viszonylatban tudjuk, hogy a gyepok több mint 68,5 százalékát ma már az egyéni gazdaságok hasznosítják (KSH 2002). Az üzemi méreteket tekintve, az egyéni gazdaságokban a kis, legfeljebb közepes méret, a gazdasági szervezeteknél a nagy gazdasági méret a jellemző (3. táblázat).

A gyepgazdálkodás gazdasági-társadalmi jellemzői szempontjából ki kell emelni, hogy a gyepok közvetlen piac-képes terméket nem adnak, ezért a befektetések megtérülése csak az állattartáson keresztül realizálható. A kérdés az állomány azonban oly mértékben lecsökkent az elmúlt bő évtizedben, hogy a gyepterületek kihasználtsága nagyon visszaesett (4. táblázat).

Földhasználati, földnyilvántartási jogrend

A földhasználati jogrend legbővebb keretét a termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény adja. A törvény szerint termőföld kategóriába tartozik az a földrészlet is, amelyet egy település külterületén (pl. rét, legelő, gyep), vagy a település belterületén (mezőgazdasági művelés alatt álló gyep) gyep művelési ágként tartanak nyilván. A törvény V. fejezetének előírásai szerint „A használó

5. táblázat: A gyepokkal kapcsolatos kérdőívek a KSH adatgyűjtési rendszerében, 2002

QSAP szám	Az adatgyűjtés címe	Az adatszolgáltatók	
		gyakorisága	köre
1082/02	Földterület és vetésterület, 2002. május 31.	évenkénti	mezőgazdasági földterületet használó valamennyi gazdasági szervezet
1085/02	Főbb növénykultúrák terméseredményei, 2002	évenkénti	mezőgazdasági földterületet használó valamennyi gazdasági szervezet
1092/02	A növénytermesztési termékek, zöldségfélék termelése, felhasználása és nettó árbevétele, 2002	évenkénti	mezőgazdasági földterületet használó valamennyi gazdasági szervezet
1651/02	Az egyéni gazdaságok földterületének és vetésterületének összeírása, 2002	évenkénti	mezőgazdasági földterületet használó, a megfigyelésbe bevont egyéni gazdaságok
1677/02	Egyéni gazdaságok mezőgazdasági összeírása, 2002	évenkénti	mezőgazdasági földterületet használó, a megfigyelésbe bevont egyéni gazdaságok
1925/02	Főbb agrotechnikai adatok, 2002	évenkénti	mezőgazdasági földterületet használó valamennyi gazdasági szervezet

Forrás: Statisztikai Közöny

köteles a termőföldet művelési ágának megfelelően termeléssel hasznosítani vagy a termelés folytatása nélkül a talajvédelmi előírásokat betartani (hasznosítási kötelezettség). A földtörvény így termelési kötelezettséget nem ír elő, a termőképesség megőrzését viszont igen, így a használó választhat, hogy a termőföldet a művelési ágának megfelelően termeléssel hasznosítja, ideértve a művelési ág megváltoztatását is, vagy termelni nem termet, csak a termőképességet őriz meg.

A földvédelem általános szabályaként a földtörvény úgy rendelkezik, hogy a termőföld hasznosításakor meg kell őrizni – egyebek mellett – a mezőgazdasági termelés számára kedvezőtlen termőhelyi adottságú területek, s a gyep is ilyen, természetes növényállományát.

A törvény szerint a művelési-ág-változáshoz földhivatali engedély szükséges, melyhez természetvédelmi oltalom alatt álló termőföld esetén a természetvédelmi hatóság engedélye is szükséges.

A földtörvény a talaj védelmével kapcsolatban úgy szabályoz, hogy kötelező a termőhely ökológiai adottságaihoz igazodó földhasznosítás, a talajvédő gazdálkodás. Erodált vagy erózióra hajlamos területen a földhasználó köteles a legelőterületeken fokozott gondot fordítani a talajt kímélő legeltetésre, és ahol a gyepetka-

ró a talajvédelem követelményeinek nem felel meg, azt felújítással helyreállítani.

A gyepokra is vonatkozó ingatlan-nyilvántartási jogrendet az 1997. évi CXLI. törvény szabályozza. Eszerint a mező- és erdőgazdasági művelés alatt álló földet a rendszeres földhasznosítási módra tekintettel, a természetbeni állapotának megfelelő művelési ágban kell nyilvántartani. A törvény végrehajtására kiadott 109/1999. (XII. 29.) számú FVM rendelet szerint rét művelési ágban kell nyilvántartani azt a füves területet, amely fűtermését rendszeresen kaszálással, legelő művelési ágban azt a területet, amely fűtermését rendszeresen legeltetéssel hasznosítják, tekintet nélkül arra, hogy esetenként eltérő a hasznosítási mód. Vagyis az ingatlan-nyilvántartás a tényleges használati módot is hivatalos rögzíteni.

Gyepok a statisztikában

A statisztikai adatgyűjtés, feldolgozás és publikálás hazánkban az 1993. évi XLVI. törvény alapján történik. A mezőgazdasági statisztika a törvény szellemében a mezőgazdasági termelés erőforrásairól, termelési folyamatairól, illetve a termelés eredményeiről gyűjt statisztikus vagy dinamikus adatokat. A mezőgazdasági statisztika tárgya pedig a gazdasági egységek tevékenységének megfigyelése és értékelése.

A gyepok a statisztikai rendszerben érintettek, egyrészt a mezőgazdasági erőforrások (földterület használata), másrészt a termelés folyamata (agrotechnikai jellemzők: öntözés, tápanyagpótlás, növényvédelem), harmadrészt a termelés eredményeinek (termékek, árbevétel) összeírása kapcsán. Statisztikai rendszerünk a gazdasági szervezeteket és a nagyméretű egyéni gazdaságokat teljes körűen, a kis- vagy közepes méretű egyéni gazdaságokat reprezentatív módszerrel figyeli. A gyepokkal kapcsolatos 2002. évi statisztikai adatgyűjtésről az 5. táblázat ad összefoglaló áttekintést.

A kérdőívek és a közzétett eredmények összehasonlítása alapján sajnálatosan azt látjuk, hogy míg a földre vonatkozó adatgyűjtés külön a rétre és külön a legelőre vonatkozik, addig a közzététel (nyomatott forma) már csak összevontan, gyepként jeleníti meg a művelési ág jellemzőit. Egyéb, a gyepvel kapcsolatos kérdőívek pedig már nem rétre és legelőre, hanem csak összefoglalóan a gyepre kérdezők. Napjainkban a '80-as évekhez képest a statisztikai rendszer sokkal kevesebb információval rendelkezik a gyepokról. Ez azért sajnálatos, mert a gyepok a később ismertető programok kapcsán egyre inkább a figyelem hatókörébe kerülnek. (Folytatjuk)

NAGY GÉZA

Az ágazat esélyei (II.)

A múlt század közepe óta a gyepgazdálkodás nem tartozik a magyar mezőgazdaság sikerágazatai közé. Jellemzően olyan általános megállapítások hangzanak el, mint az egyedüli ágazat, amely fajlagos mutatóit tekintve nem tudta termelési színvonalát növelni, sőt az utóbbi évtizedben a termésátlagok látványos csökkenésének lehetünk tanúi; ez az egyetlen ágazat, amely ki maradt a magyar mezőgazdaság sok esetben igen látványos, de összességében is figyelemre méltó eredményeket adó műszaki fejlesztéséből. Cikkünk e heti, befejező részében a gyepgazdálkodási programok fejlődését segítő lehetőségeket tekinti át a szerző.

A mezőgazdasági termelés és a hazai agrárpolitika jelentős változását mutatja, hogy az eddig tapasztalt termelési programok helyett napjainkra két olyan speciális program irányította a gyepes területek felé a figyelmet, amelyek nem elsősorban termelési programok. Ezzel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy hazánk jelentős európai lemaradást pótolva hirdette meg ezeket a programokat.

Célprogramok segítségével

A Nemzeti Agrár-Környezetvédelmi Program a környezetkímélő termelési módszerek elterjesztésére hivatott komplex támogatási rendszer. Intézkedéseit célprogramok formájában hirdették meg. Ezek az agrár-környezetgazdálkodási alapprogram; az integrált gazdálkodási célprogram; az öko-

lógiai gazdálkodási célprogram; az extenzív gyephasznosítási célprogram; a vizes élőhely célprogram és a térségi (zonális) célprogram.

A programokhoz pályázattal lehet kapcsolódni, eredményeként szerződés kötődik, melyben a gazdálkodó elfogadja az előírt feltételeket, és ezért támogatást kap. A támogatás fedezi a felvállalt intézkedések miatti jövedelemvesztést, a felmerülő többletköltségeket, és tartalmaz további 20 százalék ösztönzést annak érdekében, hogy a célprogramokat vonzóvá tegye a gazdálkodók számára. Így a támogatás reális alternatívát jelent a környezetre kevésbé kedvező gazdálkodási módokkal szemben.

A célprogramok közül három kapcsolatos a gyepes területekkel: az extenzív gyephasznosítási

célprogram, amely közvetlen gyepgazdálkodási irányultságú; az ökológiai gazdálkodási célprogram, amely vonatkozhat a gyepgazdálkodásra, valamint az Érzékeny Természeti Területek hasznosítását biztosító célprogram, amely szintén lehet gyepes vonatkozású.

A NAKP valójában 2002-ben indult el, egy évvel korábban csak a mintagazdasági program kialakítása kezdődött meg. Az induló keret 2,5 milliárd forint volt országos szinten, melynek lebontását az 1. táblázat mutatja be.

A célprogramok szerinti lebontás alapján (2. táblázat) a

legnagyobb keretet a gyephasznosítási célprogramra irányították elő.

A program gyakorlati fogadóképességét jelzi, hogy 272 ezer hektár területre 5321 pályázat futott be, a keretet csaknem kétszeresen meghaladó igényvel (3. táblázat).

A pályázatok számát, területnagyságát tekintve a gyephasznosítási célprogram bizonyult a legnépszerűbbnek, és ebben a célprogramban volt a nyertes pályázatok aránya (75%) a legmagasabb. A programban érintett összes terület célprogramok közötti megoszlásában is a gyepes területek aránya (47%) a legmagasabb. (1. ábra)

Vidékfejlesztés és jövőkép

Hazánkban 2000 óta önálló költségvetési célelőirányzat hi-

2. táblázat: A Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program 2002. évi forráskerete célprogramok szerint

Célprogram	Támogatás	
	összege, Ft	megoszlása, %
Agrár-környezetgazdálkodási alapprogram	111 361 440	5,2
Integrált gazdálkodási célprogram	128 790 000	6,0
Ökológiai gazdálkodási célprogram		
átállási terület	293 573 700	13,7
átállt terület	231 939 230	10,8
Gyephasznosítási célprogram	645 513 280	30,2
Vizes élőhely célprogram	116 856 720	5,5
Érzékeny természeti területek (ÉTT) célprogram	613 340 846	28,6
Összesen	2 141 375 216	100,0

Forrás: <http://www.fvm.nakp.hu>

3. táblázat: A Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program pályázati jellemzői, 2002

Célprogram	Pályázott terület		Pályázatok száma		Pályázott támogatás	
	ha	%	db	%	mFt	%
Agrár-környezetgazdálkodási alapprogram	18 184	6,7	154	2,9	327 428	7,3
Integrált gazdálkodási célprogram	18 913	7,0	1 633	30,7	804 965	18,1
Ökológiai gazdálkodási célprogram						
átállási terület	41 386	15,2	692	13,0	773 982	17,4
átállt terület	33 967	12,5	351	6,6	399 148	9,0
Gyephasznosítási célprogram	94 911	34,9	1 770	33,3	759 368	17,0
Vizes élőhely célprogram	17 536	6,5	80	1,5	140 344	3,2
ÉTT célprogram	46 854	17,2	641	12,0	1 247 692	28,0
Összesen	271 751	100,0	5321	100,0	4 452 927	100,0

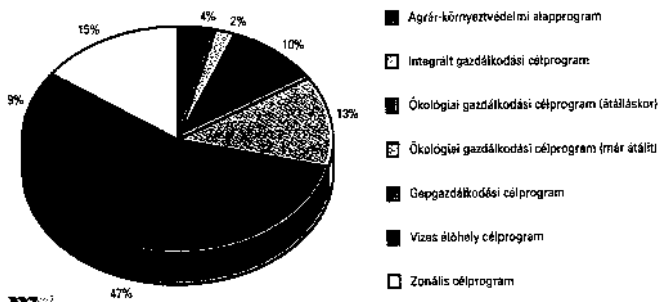
Forrás: <http://www.fvm.nakp.hu>

1. táblázat: A Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program 2002. évi forráskerete támogatási jogcímek szerint

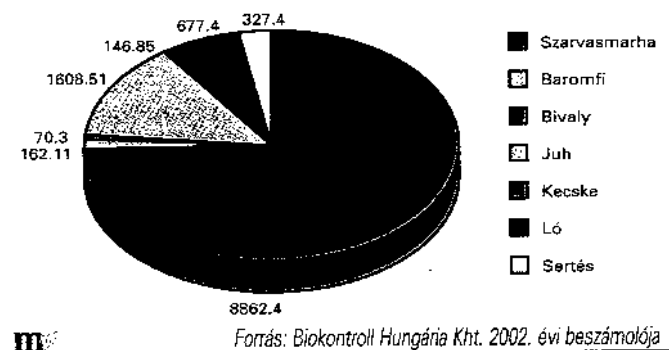
Támogatási jogcím	Támogatás	
	összege, Ft	megoszlása, %
Területalapú támogatás	2 008 925 216	80,4
Üzemterv-készítés támogatás	41 050 000	1,6
Oktatás, képzési tanfolyamok támogatása	91 400 000	3,7
Állatbeállítási (beruházási) támogatás	144 624 784	5,8
Mintagazdaságok támogatása	184 000 000	7,4
Program-működtetés költsége	30 000 000	1,2
Támogatás összesen	2 500 000 000	100,0

Forrás: <http://www.fvm.nakp.hu>

1. ábra: Az agrár-környezetvédelmi gazdálkodási szerződés alatt levő területek megoszlása, 2002.

2. ábra: Állatfajenkénti megoszlás számosállathoz kifejezve

vatott a vidékfejlesztési törekvések támogatására. A pályázási jogcímek ugyan ez idő óta változtak, de a gyepre alapozott állattartás már a kezdetek óta célterülete volt a vidékfejlesztésnek. Tavaly például „az ökológiai alapú komplex gazdasági fejlesztési programok” keretében az „ökológiai gazdálkodásra való átállás és a gazdasági tevékenység komplex fejlesztése”, valamint a „külterjes gyepgazdálkodás megkezdéséhez, fejlesztéséhez kötődő beruházások támogatása” alprogramok keretében volt lehetőség támogatásokhoz jutni. Ezen túl a „helyi jellegzetességű, tájspecifikus mezőgazdasági tevékenységek, és az ezekre épülő élelmiszer-feldolgozás és értékesítés fejlesztésének támogatása” című programban is lehetett olyan gyepen termelt állati termékek előállításához pályázati segítséget kapni, melynek révén helyi jellegzetességű, tájspecifikus élelmiszeres fejlesztése és piacra jutásának elősegítése valósult meg.

A vidékfejlesztési célelőirányzat EU-konform célokat valósít meg. E célok a gyepgazdálkodásra vonatkoztatva lehetnek a hagyományok megőrzése, ápolása; a gazdasági tevékenységek kiszélesítése, alternatív jövedelemszerzési lehetőségek biztosítása; a vidék természeti értékeinek megőrzése és a kultúrtáj fenntartása, ápolása, a táji értékek őrzése.

A gyepgazdálkodás jövője szempontjából vitathatatlanul a legjelentősebb gazdasági-társadalmi feltételnek kell te-

kintenünk az EU tagságból eredő lehetőségeket. Közismert, hogy az EU költségvetési-támogatási szerkezete az első pilléres közvetlen termelési célú támogatásokról – hangsúlyai tekintetében – áttér a közvetettnek számító, úgynevezett második pilléres támogatásokra. E kategóriába tartoznak a vidékfejlesztési, a környezet- és tájgazdálkodási támogatások.

Újabb lehetőségek

Arra kell számítani, hogy a hazánkban megkezdett agrár-környezetvédelmi és vidékfejlesztési célprogramok javuló külső (EU) finanszírozás mellett folytatódnak. A vidékfejlesztési célprogramokon belül a minden prognózis szerint nagy fejlődés előtt álló agro-, falusi- és ökoturizmus számára kiváló lehetőséget kínál a fajgazdag, kiemelkedő tájértékű, jelentős hányadban védelmi oltalom alatt álló természetes gyepeink.

Az EU tagság egy más összefüggésben is újabb lehetőségeket kínál a gyepgazdálkodás számára. Az EU-val kötött megállapodás 117 ezer ténben rögzítette a lehetséges hazai húsmarha létszámot. Ezel mintegy megnégyszerezhető a hústehen létszám. A húsmarha tipikusan legelőt hasznosító ágazat, így az állomány növelésével javul a gyepök ökológiai kívánatos kihasználása, s fontos táj- és környezetgazdálkodási célok teljesülnek. Gyepeink kiváló lehetőségeket kínálnak az ökológiai gazdálkodás számára. Ez ma

már megmutatkozik az egyébként látványosan fejlődő biogazdálkodás számaiban is. Az így művelt 103 672 hektár termőterület 41,13 százaléka gyep (20 866 hektár átállás alatti és 21 177 hektár átállt terület). A ma már 11 855 számosállatot kitevő bio-állattartásban a tipikusan legelő állatok (szarvasmarha, juh, kecske, ló, bivaly) vannak túlsúlyban (2. ábra).

A rétek és legelők mai megítélése igen szerény. Annyi társadalmi megbecsülést kapnak, amennyi családi bevételhez – tudjuk az igen alacsony – juttatják a vidéki társadalmat. A futó programok és az EU-tól kapott lehetőségek – ma már látjuk – sokkal nagyobb társadalmi figyelmet vonzanak a gyepok felé. Gazdasági szerepük nő, ezáltal megújulhatnak a még meglévő termelési és nem termelési hagyományok. Ennek egyik példája a hortobágyi gulyásverseny évente szaporodó résztvevőinek száma, akik évről-évre újabb és újabb értékeit tárják fel a gazdag pásztorkultúrának.

Ajánlások

A gyepoket érintő agrár-környezetgazdálkodási és vidékfejlesztési célprogramok élénk érdeklődést váltottak ki a gazdálkodó társadalomból. A gyepes programok kiemelkedő szerepe mind a két célprogramban azt jelzi, hogy a történelem folyamán először nem termelési jellegű támogatás hatására indult el valami a gyepgazdálkodásban.

A közeljövő lehetőségeinek kihasználása érdekében ké-

szülni kell arra, hogy az EU forrásokat is a vidékfejlesztési, valamint a környezet- és tájgazdálkodási intézkedések révén lesz lehetőség elérni. Tekintettel a gyep művelési ág sajátosságaira, az EU-források várhatóan erősítik a gyepok iránti gazdálkodói érdeklődést.

Az EU-kvótában megszbott, a jelenlegihez képest mintegy négyszeres húsmarha kontingens javíthat a gyepok nagyon alacsony kihasználási arányán, ezzel a táj- és környezetgazdálkodási célok teljesülésén.

A gyepok a mai állapotukban is alkalmasak biogazdálkodásra, amit a jelentős területi arány és a biotermelésre fogott legeltetett kérődző-állomány nagysága bizonyít.

Régi adottsága az agrárpolitikának a közlegelők használatának jogi szabályozása. Ennek megoldása sok, többszörösen hátrányos településen működő kisgazdaságnak nyújtana segítséget.

A XIX. század derekán megindult gyeptörések óta az agrárpolitika az erőltetett szántóföldi művelésről nem tudott visszabillenni a természetesebb földhasználati módok irányába. Az új társadalmi igények, a nemzetközi tendenciák, a természeti erőforrások védelme – melyek a gyepgazdálkodásra ható mai gazdasági-társadalmi környezetből kiolvashatók – lehetnek azok a tényezők, melyek kellő agrárpolitikai figyelmet szentelnek réteinkre és legelőinkre.

DR. NAGY GÉZA